

Od redakcji

Korpus stosunkowo łatwo dostępnych polskiemu czytelnikowi tekstów autorstwa Róży Luksemburg jest, mimo kilku cennych inicjatyw podjętych na tym polu, bardzo ograniczony. Obejmuje on jedynie niewielką część bogatej i wielowątkowej twórczości autorki *Akumulacji kapitału*, pomijając zupełnie – obok doraźnie pisanych artykułów publicystycznych – sporą ilość tekstów o dużym znaczeniu teoretycznym.

Świadomi tej niedogodności, spotykającej polskich badaczy zajmujących się myślą Róży Luksemburg, publikujemy w niniejszym numerze „Praktyki Teoretycznej” tłumaczenia czterech artykułów napisanych przez nią dla niemieckich pism socjaldemokratycznych. Oczywiście zdajemy sobie sprawę, jak nieznaczna jest to liczba (niepełna bibliografia tekstów Luksemburg obejmuje ok. 800 pozycji). Żywimy jednak nadzieję, że uda nam się w ten sposób zachęcić polskich badaczy do sięgania po mniej znane artykuły Luksemburg, zazwyczaj dostępne w niemieckich wydaniach jej pism lub też w archiwalnych egzemplarzach polskiej prasy socjaldemokratycznej przełomu wieków. Wierzymy, że będzie to też zachęta dla środowiska akademickiego do podjęcia starań nad polskojęzyczną edycją części spośród pozostałych pism Róży Luksemburg.

Jak pierwszy zamieszczamy obszerny artykuł *Teoria i praktyka* opublikowany w „Die Neue Zeit” latem 1910 roku. Powstał on w okresie ożywionych dyskusji w łonie SPD na temat koncepcji strajku masowego; najważniejszymi uczestnikami polemiki byli: Karl Kautsky i właśnie Róża Luksemburg. Ich ówczesny spór oznaczał nie tylko koniec długoletniej przyjaźni, ale także faktyczny rozpad – dotychczas względnie jednolitej – grupy marksistowskich teoretyków w SPD. Spór „bliźniąt syjamskich” – jak nazywano, z racji podobieństwa poglądów, Kautsky’ego i Luksemburg – przerodził się w spór pomiędzy dwoma sposobami rozumienia marksizmu.

Mimo że artykuł ten nosi wyraźne znamiona bieżącej polemiki wokół taktyki partii, to posiada też – jak sądzimy – niepoślednią wagę teoretyczną. Jest to bowiem całościowy, rozbudowany, choć formułowany w trybie polemicznej refutacji, wykład koncepcji strajku masowego i jego roli w strategii ruchu robotniczego. Zawarta w nim została wnikliwa analiza dynamiki strajku, typowe dla Luksemburg ujęcie procesu „kształcenia” mas w procesie walki; Luksemburg przedstawiła też tutaj ogólną logikę procesu rewolucyjnego, od pierwszych wystąpień strajkowych do ostatecznego przejęcia władzy. Na każdym z tych etapów, teoretycznie i praktycznie, strajk masowy w końcu stający się strajkiem generalnym odgrywa kluczową rolę. Luksemburg podejmuje też kwestię strategii politycznej

w zróżnicowanych kontekstach rozwojowych i zagadnienie znaczenia peryferyjnych konstelacji władzy (jak carat) jako laboratoriów walki proletariackiej.

W niniejszym tłumaczeniu pominęliśmy część I oraz VI, które nie nosią istotnej treści teoretycznej i mają już wartość li tylko kronikarską wobec wspomnianych zaciekłych sporów partyjnych.

Trzy kolejne artykuły stanowią przykład doraźnej, interwencyjnej publicystyki Róży Luksemburg. Łączy je specyficzny styl, typowy dla tej części jej twórczości – mieszanka zaangażowania i pasji, niezwykła siła retoryczna oraz szereg cennych intuicji teoretycznych. W *Proletariuszce* Luksemburg podejmuje próbę opisanie pozycji kobiet w kapitalistycznym systemie produkcji, rysując jednocześnie drogę przyszłej emancypacji. *Socjalizacja społeczeństwa* to próba namysłu nad mechanizmami, które rządzić będą funkcjonowaniem społeczeństwa przyszłości. W ówczesnej tradycji marksistowskiej – bardzo mocno podkreślającej swój „antyutopijny” charakter – podobne próby podejmowane był niezwykle rzadko. Artykuł ten wydaje się tym cenniejszy, że Luksemburg poszukiwała rozwiązań, które mogłyby zostać wcielone niemal natychmiast w życie. W grudniu 1918 roku przekonanie o rychłej socjalizacji (to właśnie ta dwuznaczność – uspołecznienie i czynienie socjalistycznym pobrzmiwa w tytule) niemieckiej republiki posiadało pewne uzasadnienie. Wreszcie czwarty publikowany przez nas artykuł – *Co robią przywódcy?* To jeden z ostatnich tekstów Róży Luksemburg. Podejmuje centralny problem rewolucyjnej strategii pierwszej połowy dwudziestego wieku, czyli kwestię charakteru relacji między liderami partii socjalistycznych a masami. Luksemburg rozwija tutaj wątki silnie obecne w jej tekstach także wcześniej. Krytykuje partyjny centralizm, biurokratyzację związków zawodowych (szczególnie widoczną w Niemczech) i alienację „robotniczych” przywódców. Wierzyła, że w toku rewolucji dokona się spontanicznie i oddolnie proces odnowy i demokratyzacji ruchu robotniczego.

Przy każdym artykule wskazano miejsce, w którym został pierwotnie opublikowany. Podstawę tłumaczenia stanowiło niemieckie wydanie pism Róży Luksemburg (R. Luxemburg, *Gesammelte Werke*, bd. 1-4, Berlin 1974). Przypisy redakcyjne oznaczono cyframi arabskimi, przypisy utworzone przez samą Luksemburg oznaczone zostały gwiazdkami.

Cytowanie:

Od redakcji, „Praktyka Teoretyczna” nr 6/2012, http://www.praktykateoretyczna.pl/PT_nr6_2012_Roza_Luksemburg/2.Odredakcji.pdf (dostęp dzień miesiąc rok)